

socialmedicinsk tidskrift

Sextiotredje årgången häfte nr 1–2 1986

Sturegatan 4, Sundbyberg. Tfn 08/98 40 44

Postadress: 172 83 Sundbyberg

Postgiro 1179-1

Allmän redaktion:

Claes-Göran Westrin, redaktör och ansvarig utgivare
Ann Appelgren, red. sekr.,
Elisabeth Natt och Dag, expedition

Redaktionsutskott:

Erik Allander, professor i socialmedicin, Huddinge
Per Bjurulf, professor i socialmedicin, Linköping
Arne Borg, socialdirektör, Stockholm
Lars-Olov Bygren, professor i socialmedicin, Umeå
Mats Forsberg, socialchef, Eskilstuna
Axel Gisslén, kommunalråd, Örebro
Kurt Grefve, socialchef, Kristianstad
Gunnar Grimby, professor i medicinsk rehabilitering, Göteborg
Sonja Henriksson, socialbyråchef, Göteborg
Sven-Olof Isacson, professor i socialmedicin, Lund
Bengt Lindegård, professor i socialmedicin, Göteborg
Ivan Magnusson, socialdirektör, Uppsala
Bengt Scherstén, professor i allmänmedicin, Lund
Leif Svanström, professor i socialmedicin, Stockholm
Gösta Tibblin, professor i allmänmedicin, Uppsala

Forskning och omsorger om utvecklingsstörda

Låt mig ge tre goda skäl för att just nu uppmärksamma omsorger och omsorgsforskning.

– En ny omsorgslag har i år antagits av riksdagen och kommer att träda i kraft den 1 juli 1986.

– Någon professur eller annan föreslagen forskartjänst inrättas där-
emot *icke*.

– Den nya sociala omsorgslinjen inom vårdhögskolan utexaminerar
nu en första elevgeneration.

Dessa "händelser" markerar viktiga steg i utvecklingen av omsorgerna
för psykiskt utvecklingsstörda. I detta temanummer av Socialmedicinsk
Tidskrift och i ett kommande skall dagens kunskapsläge på området
belysas av ett antal specialister, som flera aktivt medverkat i denna
utvecklingsprocess. Inte minst viktigt är att i sammanhanget kritiskt
granska kvarstående brister för att kunna ställa upp mål för ett fortsatt
socialt reformarbete.

Den nya lagen är den fjärde på lika många decennier. Författarna till de
första artiklarna i detta nummer konstaterar att den har sina rötter i de
socialpolitiska reformerna och välfärdsideologin från framför allt 40-talet.

Det verkliga genombrottet innebar dock den första egentliga "om-
sorgslagen" 1967, varmed man ville skapa en lagfäst garanti för alla de
omsorgsåtgärder som en utvecklingsstörd person kunde behöva.

Lagen kom att initiera ett utvecklingsarbete och ett experimenterande i bästa bemärkelse, som förde vårt land till en tätposition i världen, om man mäter ett samhälles utvecklingsnivå i termer av hur man bemöter och tar hand om sina svagaste.

Den nya lagen är egentligen en konsekvensändring. Med en allt högre ambitionsnivå vad gäller normaliserade livsvillkor och integrering till samhällelig delaktighet kunde man konstatera att speciella stödåtgärder också kan verka segregering eller konkret uttryckt att "den särställning som omsorgslagen gav de utvecklingsstörda blev till hinder för att få vanlig samhällsservice". Därför utgår den nya lagen från förutsättningen att utvecklingsstörda i största möjliga utsträckning skall få stöd och service där andra får det. Omsorgslagen är en "pluslag", ett komplement till socialtjänst-, hälso- och sjukvårdslagarna för att garantera att vissa särskilda behov tillgodoses.

Den utveckling som markeras av de fyra omsorgslagarna har till viss del baserats på forskning. Det är uppenbart och av många remissinstanser betonat, att man även framgent har stort behov av forskningsstöd då det gäller att skapa allt bättre förutsättningar för utvecklingsstörda och personer med andra funktionsnedsättningar att så långt möjligt leva som andra och med andra.

Omsorgsforskningen liksom andra grenar av handikappforskningen möter många hinder av främst organisatorisk art. Problematiken berör med nödvändighet många olika ämnesområden – medicin, beteende- och samhällsvetenskap, teknik m.fl. Forskningen har hittills av olika skäl haft svårt att få fotfäste vid universiteten. Huvuddelen har varit projektfinansierad och därför ofta kortsiktig med stora rekryteringsproblem som följd.

I omsorgskommitténs förslag fanns en ingående analys av dessa svårigheter, som utmynnade i ett förslag om inrättande av en programgrupp med vissa resurser, främst för att initiera och samordna forskning med sikte på att successivt bygga upp en mer långsiktig forskningspotential inom högskolan. Ansvarsfördelningen mellan stat och kommun skulle bli föremål för förhandlingar. Som ett första steg föreslogs också inrättande av en professur. Det är illavarslande att detta i sin helhet avfärdas i propositionen om 1985 års lag, endast med hänvisning till vissa i och för sig lovvärda initiativ inom Forskningsrådsnämnden och Delegationen för social forskning rörande handikappforskning, vilka ännu så länge dels är av resursmässigt mindre omfattning och dels skall delas av många handikappområden. Om man vill uppnå en omsorgsforskning av kvalitet måste man på sikt lösa de ovannämnda organisatoriska problemen och avsätta vissa resurser, med fördel inom ramen för en samordnad handikappforskning i allmänhet. Samordning kräver dock något att samordna.

En viktig länk mellan forskning och tillämpning utgör den från 1983 inom vårdhögskolan inrättade sociala omsorgslinjen och särskilt den inriktning mot omsorger om psykiskt utvecklingsstörda och flerhandikappade, som enligt högskolelagen skall anordnas så att sambanden mellan utbildningen, forskningen och utvecklingsarbetet främjas.

Lars Kebbon

Gästredaktör för detta temanummer har varit Lars Kebbon, ledare för projektet Mental retardation och docent vid institutionen för psykiatri vid Uppsala universitet, Ulleråker.